

در ایران

مختص پنجم

ژورنال علمی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

▲ تأسیس بانک مرکزی؛ قله‌ای که در سال ۱۳۳۹ فتح شد.

دولت ابلاغ شد. این قانون متضمن مقرراتی درباره نظام پولی کشور و ایجاد بانک مرکزی ایران بود. بنابراین، در این شماره به جریان تأسیس و فعالیت بانک مرکزی ایران می‌پردازیم. بانک و اقتصاد

سال ۱۳۳۸ لایحه جدید قانون بانکی و پولی کشور را تنظیم و به مجلس شورای ملی تقدیم کرد. این لایحه در تاریخ هفتم خرداد ماه ۱۳۳۹ به تصویب کمیسیون‌های مشترک مجلسین رسید و برای اجرا به طور آزمایشی به مدت پنج سال به

در شماره‌های گذشته، ضمن تشریح چگونگی پیدایش و روند تحول بانکداری، از جمله شروع فعالیت بانکداری ملی در ایران و سیر تحول سیستم بانکی کشور در سال‌های پس از جنگ جهانی دوم، یادآور شدیم که دولت در

مقام بانک تجاری طبعاً نمی‌توانست وظایف تنظیم‌کننده سیاست پولی را به نحو احسن اعمال می‌کند، زیرا اغلب بین عملیات عادی آن بانک به

تا قبل از تأسیس بانک مرکزی ایران. امور مربوط به سیاست پولی و اعتباری توسط بانک ملی ایران انجام می‌شد. لکن بانک ملی ایران در

تأسیس بانک مرکزی ایران و نخستین گام‌ها

عنوان یک بانک تجارتمی، با مسوولیت‌ها و وظایفی که به عنوان مقام تنظیم‌کننده سیاست پولی و اعتباری به عهده داشت، تضاد ایجاد می‌شد. به علاوه، از لحاظ تشکیلات نیز بانک ملی ایران بیش از حد مناسب توسعه یافته بود، به نحوی که متجاوز از دویست شعبه و باجه داشت و علاوه بر بانک کارگشایی و صندوق پس‌انداز ملی، که بانک ملی بر آنها نظارت مستقیم داشت، در تعدادی دیگر از مؤسسات اعتباری دیگر دولت نیز صاحب سهم بود.

همچنین، بانک ملی ایران در انجام وظایف خود به عنوان یک بانک مرکزی، از حساب‌های دولت نگاهداری می‌کرد و اجرای سیاست ارزی کشور را به عهده داشت. به علاوه، بر اجرای سیاست پولی و اعتباری و فعالیت بانک‌ها نظارت می‌کرد و در امور اقتصادی و تنظیم قراردادهای اقتصادی به دولت یاری می‌رساند و نیز تهیه آمار و شاخص‌های اقتصادی مهمی از قبیل شاخص هزینه زندگی و بهای عمده‌فروشی و موازنه پرداخت‌های کشور و برآورد میزان درآمد ملی را عهده‌دار بود. لذا از لحاظ تشکیلاتی نیز تفکیک بانک ملی ایران به دو مؤسسه مستقل لازم به نظر می‌رسید.

بنابراین، به علل فوق و همچنین، به علت توسعه دامنه بانکداری در سال‌های مزبور، نیاز به تأسیس یک بانک مرکزی مستقل بیشتر حس می‌شد. بدین لحاظ، پس از چهار سال مطالعه، سرانجام، قانون بانکی و پولی کشور تهیه و به صورت ماده واحده‌ای در ۲۸ آذر ماه ۱۳۳۸ به مجلس تقدیم شد و در هفتم خرداد ماه ۱۳۳۹ قانون مذکور پس از تصویب کمیسیون‌های مشترک مجلسین به دولت ابلاغ شد تا برای مدت ۵ سال به طور آزمایشی به موقع اجرا گذاشته شود و بدین ترتیب، بانک مرکزی ایران به عنوان یک مؤسسه مستقل برای هدایت سیستم پولی و بانکی کشور پس از نزدیک سه هفتاد سال که از فعالیت بانکی در ایران سپری می‌شد، در تاریخ ۱۸ خرداد ۱۳۳۹ تأسیس شد. ایجاد بانک مرکزی ایران را در سال مورد بحث می‌توان یکی از بزرگترین تحولات در بانکداری کشور دانست.

سرمایه بانک مرکزی ایران سه هزار و ششصد میلیون ریال بود که از محل ارزیابی پشتوانه اسکناس (قسمتی که برای وام‌های صنعتی تخصیص داده شده بود) تأمین شد.

بانک مرکزی ایران که از اول دی ماه ۱۳۳۹ شروع به کار کرد، می‌توانست به هر نوع عملیات مجاز بانکی اشتغال ورزد، ولی وظایف و عملیات اصلی‌اش به موجب قانون بانکی و پولی کشور عبارت بود از:

الف) حفظ ارزش داخلی و خارجی پول کشور: توضیح این که، بانک مرکزی ایران ارزش داخلی پول را از طریق تنظیم حجم اسکناس در گردش و اعتبارات بانکی و هماهنگ ساختن آن با احتیاجات اقتصادی کشور حفظ می‌کند. ثبات ارزش خارجی پول نیز از طریق حفظ تناسب ارزش پول داخلی و ارزش پول‌های خارجی به عمل می‌آید. از این نظر، کلیه معاملات ارزی در اختیار بانک مرکزی قرار دارد و بانک مزبور بدین وسیله مراقبت لازم را در حفظ موازنه پرداخت‌های کشور به عمل می‌آورد. به علاوه، بانک مرکزی در امور پولی و اقتصادی و مذاکره و عقد موافقت‌نامه‌های پولی و بازرگانی مشاور دولت و عامل اجرای بعضی

تأسیس بانک مرکزی ایران در سال ۱۳۳۹ یکی از بزرگترین تحولات در تاریخ بانکداری کشور محسوب می‌شود.

تعهدات دولت است. ب) بانک مرکزی، بانک دولت است و نگاهداری حساب‌های خزانه و کلیه مؤسسات دولتی و تمام عملیات مربوط به انتشار اوراق قرضه دولتی به عهده بانک مرکزی است.

پ) نمایندگی دولت در سازمان‌های پولی و مالی بین‌المللی نیز با بانک مرکزی است.

ت) تنظیم حجم اعتبارات بانکی و هماهنگ ساختن آن با احتیاجات پولی کشور هم از جمله وظایف بانکی مرکزی است. بنابراین، بانک‌ها موظفند که قسمتی از سپرده‌های مدت‌دار یادداری خود را نزد بانک مرکزی به ودیعه بگذارند و میزان آن بنا به تصمیم شورای پول و اعتبار تغییر می‌کند و با افزایش و کاهش آن، حجم اعتبارات را می‌توان به موجب نیازمندی‌های اقتصادی کشور تغییر داد.

به طور کلی، بانک مرکزی ایران از تاریخ تأسیس، علاوه بر اقدامات مفیدی که براساس تصمیمات شورای پول و اعتبار به منظور استحکام وضع مالی بانک‌ها و تأمین سلامت سپرده‌های مردم و تعدیل موازنه پرداخت‌های

کشور بعمل آورده است، با اعطای تسهیلات و اعتبارات به مؤسسات دولتی، به خصوص به سازمان برنامه برای امور تولیدی و عمرانی و مراقبت در توزیع صحیح اعتبارات بانکی به بخش‌های مختلف اقتصادی - اعم از دولتی و خصوصی - و هماهنگ ساختن افزایش اعتبارات با نیازمندی‌های برنامه‌های توسعه اقتصادی کشور، شرایط لازم برای رشد مداوم و سریع اقتصادی توأم با ثبات نسبی قیمت‌ها و تعادل تراز پرداخت‌ها را فراهم کرده است.

جدول شماره یک خلاصه تراز پراخت‌های بانک مرکزی ایران را در سال‌های ۱۳۴۷ و ۱۳۴۸ و ۱۳۴۹ نشان می‌دهد.

سیاست پولی و اعتباری کشور پس از تشکیل بانک مرکزی ایران

اقدامات بانک مرکزی ایران از بدو تأسیس همواره در جهت اعمال سیاست‌های هماهنگ پولی و ارزی و تقویت سیاست مالی به منظور برقراری ثبات اقتصادی از یک طرف و فراهم آوردن وسایل پرداخت لازم برای ادامه رشد سالم اقتصادی از طرف دیگر بوده است.

شایان ذکر است که اولین اقدام مهم بانک مرکزی، همکاری و مشارکت در تدوین و اجرای برنامه «تثبیت اقتصادی» بود. در واقع، سیر تئوری قیمت‌ها و فشارهای ارزی که طی سال‌های ۱۳۳۶ تا ۱۳۳۹ بروز کرد و در سال ۱۳۳۹ به اوج خود رسید، اتخاذ و اعمال شیوه‌های مختلف کنترل و محدودیت را ایجاد می‌کرد. از این رو، پس از تشکیل بانک مرکزی، سیاست سه‌گانه اقتصادی (پولنی و مالی و بازرگانی) کشور مورد ارزیابی قرار گرفت و طرح مشترکی تحت عنوان برنامه تثبیت اقتصادی تهیه شد و پس از تصویب دولت، به موقع اجرا گذاشته شد. به طور کلی، هدف از اجرای برنامه تثبیت اقتصادی آن بود که از طریق کاهش رشد اعتبارات بانکی، افزایش تقاضای عمومی مصرفی تعدیل شود و از ترقی شدید قیمت‌ها جلوگیری به عمل آید، بدون آن که در نتیجه این محدودیت، رشته‌های تولیدی با کمبود سرمایه و اعتبار مواجه شوند. لذا در زمینه اعطای وام و اعتبار به بخش خصوصی محدودیت‌هایی اتخاذ و اعمال شد. برای کاهش قدرت اعتباری بانک‌ها نیز نرخ تنزیل مجدد از ۴ درصد، به ۶ درصد افزایش داده شد. ضمناً به منظور تشویق پس‌انداز، نرخ بهره سپرده‌های پس‌انداز که بین

جدول شماره یک

خلاصه ترازنامه بانک مرکزی

(ارقام به میلیارد ریال)

شرح	پایان سال ۱۳۴۷	پایان سال ۱۳۴۸	پایان سال ۱۳۴۹	رشد سال (۳۹ درصد)	رشد سال (۳۸ درصد)	رشد سال (۴۹ درصد)
دارایی های خارجی	۲۰/۶	۲۲/۱	۲۱/۵	۷/۳	۲/۷	-
اعتبارات بخش دولتی	۸۱/۴	۱۰۱/-	۱۳۷/۶	۲۴/۱	۳۶/۲	
بدهی بانک ها	۱۱/۲	۱۵/-	۱۵/۳	۳۳/۹	۲/۰	
تمهذات مشتریان بابت اعتبارات گشایش یافته (ارزش ضمانت نامه ها و پذیرش ها)	۲۱/۸	۴۰/۶	۶۲/-	۸۶/۲	۵۲/۷	
دارایی ها - بدهی ها	۱۳۵/-	۱۷۸/۷	۴۳۶/۴	۳۲/۴	۳۲/۳	
اسکناس و مسکوک	۴۲/۶	۴۷/۴	۵۲/۸	۱۱/۳	۱۱/۴	
سپرده های بانک ها	۲۳/۷	۲۷/۷	۳۸/۸	۱۶/۹	۴۰/۱	
سپرده های بخش دولتی	۲۳/۷	۲۸/۵	۳۰/۸	۲۰/۳	۸/۱	
حساب سرمایه	۴/۴	۴/۶	۴/۹	۴/۵	۶/۵	
وام و اعتبار و سپرده های خارجی	۶/۶	۱۵/-	۳۰/۳	۱۳۷/۳	۱۰۲/-	
بدهی های احتمالی	۲۱/۸	۴۰/۶	۶۲/-	۸۶/۲	۵۲/۷	
ودیعه ثبت سفارش کالای بخش خصوصی	۷/۳	۷/۸	۷/۵	۶/۸	-۳/۸	
پیش پرداخت اعتبارات اسنادی بخش دولتی	۳/۴	۴/۹	۵/۳	۴۴/۱	۸/۲	
متفرقه	۱/۵	۲/۲	۴/-	۴۶/۷	۸۱/۸	

عبارت از تأمین اعتبارات و وسایل پرداخت لازم برای اجرای برنامه اقتصادی بخش دولتی و عمران و در عین حال، از طریق کنترل های لازم، تأمین ثبات نسبی قیمت ها و تعادل ارزی کشور بود.

تأسیس مؤسسه مستقل علوم بانکی

بدیهی است که با توسعه فعالیت بانکی در کشور و گسترش واحدهای بانکی، لزوم تأسیس مؤسسات آموزشی اختصاصی برای تربیت کادر بانکی احساس شد.

اولین قدم در راه تربیت کادر متخصص برای بانک ها توسط بانک ملی ایران در سال ۱۳۲۰ با تأسیس کلاس های بانکداری برداشته شد. در این کلاس ها، که دوره آنها دو سال بود، صرفاً مواد مربوط به امور بانکی تدریس می شد، علاوه بر این که برای پذیرش کارمندان تمام بانک ها آمادگی نداشت و به فارغ التحصیلان هم مدرک علمی داده نمی شد.

سپس در سال ۱۳۳۸ بانک سپه «انستیتوی علوم بانکی» را بنیاد نهاد. این مؤسسه، ضمن یک دوره تحصیلی سه ساله، کارمندان را برای احراز تخصص در امور بانکی آماده می ساخت. اما با تأسیس بانک مرکزی ایران در سال ۱۳۳۹ که نتیجه آن توسعه بیشتر بانک ها و رونق اقتصادی کشور بود، نیاز بیشتر به وجود کادر ورزیده بانکی بیش از پیش محسوس شد و لازم بود که گام های مؤثرتری در این زمینه برداشته شود که از آن جمله تأسیس «مؤسسه علوم بانکی ایران» را می توان نام برد.

این موسسه، با تشریک مساعی بانک های مرکزی و منی و سپه تأسیس شد و با این اقدام، امکان تحصیل و کسب تخصص برای کارمندان کلیه بانک ها و مؤسسات مالی کشور فراهم آمد. مؤسسه علوم بانکی ایران طبق اساسنامه ای که در سال ۱۳۴۳ به تصویب وزارت آموزش و پرورش رسید، مجاز به صدور دانشنامه لیسانس برای فارغ التحصیلان شد.

موسسه مذکور از سال تحصیلی ۴۳-۴۲ رسماً کار خود را آغاز کرد و برای تکمیل نسبی اطلاعات تاریخی در این زمینه یادآور می شود که تا پایان سال ۱۳۴۸، تعداد ۷۲۹ نفر از کارمندان بانک ها و مؤسسات مالی کشور در مؤسسه علوم بانکی ایران ثبت نام کرده و به تحصیل پرداخته بودند و از آن میان جمعاً ۲۲۹ نفر فارغ التحصیل شده بودند.

معقول و متناسب با رشد اقتصادی افزایش داده شد. بدین ترتیب، با کوشش بی گیر بانک مرکزی ایران و همکاری مجدانه بخش دولتی و بانک ها در اجرای برنامه تثبیت اقتصادی، راه نیل به دو هدف اصلی، یعنی محو آثار تورم و رفع بحران ارزی کشور هموار شد. آن گاه با رفع آثار تورمی و بهبود وضع ارزی کشور، در پایان سال ۱۳۴۰ برنامه تثبیت اقتصادی عملاً متوقف شد و سیاست های پولی و تدابیر اعتباری که هماهنگ با برنامه تثبیت اقتصادی اعمال شده بود، تغییر جهت داد و سیاست اعاده رونق هدف قرار گرفت و برای رفع کامل رکود، سیاست تسهیلات اعتباری توسط بانک مرکزی اتخاذ شد، از جمله نسبت سپرده های قانونی، سپرده های آنی و مدت دار و نسبت دارایی های آنی تقلیل داده شد و در سال ۱۳۴۲ نیز سیاست توسعه اعتبارات ادامه یافت و اعتبارات سیستم بانکی به بخش خصوصی و دولتی توسعه قابل ملاحظه ای پیدا کرد و حجم پول نیز افزایش زیادی نشان داد و زمینه مساعد برای اعاده رونق فراهم آمد. در سال های بعد نیز تمام کوشش بانک مرکزی

تا ۴ درصد بود، به ۲ تا ۵ درصد افزایش یافت. همچنین، مقرر شد که بانک ها حجم اعتبارات خود را در سطح ۳۹ درصد ثابت نگاهدارند. همچنین، برای کاهش فشارهای ارزی، اقداماتی به منظور جلوگیری از واردات کالاهای وارداتی مصرفی، به خصوص کالاهای لوکس و غیر ضروری به عمل آمد.

اقدامات فوق که در چهارچوب برنامه تثبیت اقتصادی به مورد اجرا گذاشته شد، گرچه در تخفیف فشارهای تورمی و بهبود وضع تراز پرداخت ها موفق بود، ولی در اواخر سال ۱۳۴۰ منجر به پیدایش رکود در بعضی از رشته های اقتصادی گردید. سپس، برای جلوگیری از ادامه و توسعه رکود و اعاده رونق، در آذرماه ۱۳۴۰ در برنامه تثبیت اقتصادی تجدید نظر کلی به عمل آمد و به موجب آن، حجم اعتبارات مجاز بانک ها به بخش خصوصی افزایش یافت و حجم پول و وسایل پرداخت که در سال های ۳۹-۳۶ به میزانی بیش از ظرفیت اقتصاد کشور افزایش یافته و منجر به ترقی شدید قیمت ها و کاهش ذخایر ارزی شده بود، فقط به میزان

نقش بانک مرکزی در تحقیقات اقتصادی

واقفیت این است که تاریخچه مطالعات و تحقیقات اقتصادی توسط سیستم بانکی ایران تقریباً به همان قدمت تاریخچه بانکداری ملی در کشور ماست و با شروع کار بانک ملی ایران، کار جمع‌آوری اطلاعات و آمارهای اقتصادی هم شروع شده است. بدین ترتیب، با تأسیس بانک ملی ایران در سال ۱۳۰۷ شمسی ابتدا واحد کوچکی به نام دایره احصایه در این بانک تشکیل شد که وظیفه‌اش جمع‌آوری اطلاعاتی پیرامون وضع بازار، نرخ اجناس و وضع داد و ستد کالاها بود و به تدریج با توسعه کار بانک ملی و ضرورت اطلاع از وضع اقتصادی ایران و جهان، دایره مزبور به اداره آمار و بررسی‌های اقتصادی و مالی تبدیل شد. یکی از مهمترین اقدامات آماری این اداره هم محاسبه شاخص قیمت عمده‌فروشی و شاخص هزینه زندگی بود و به این منظور در سال ۱۳۱۴ طرح آمارگیری از درآمد و هزینه ۶۱۷ خانوار نمونه در ۲۸ شهر کشور به مورد اجرا گذاشته شد. سپس با توسعه فعالیت‌های اداره آمار و بررسی‌های اقتصادی و مالی، از سال ۱۳۳۷ مطالعات وسیع و پر دامنه‌ای برای تجدید نظر اساسی و اصولی در شاخص‌های قیمت شروع شد و در سال ۱۳۳۸ طرح آمارگیری وسیعی از بودجه ۳۶۰۰ خانوار نمونه در ۳۲ شهر کشور اجرا شد و در نتیجه، شاخص‌های عمده‌فروشی و شاخص هزینه زندگی تجدید نظر شده در سال ۱۳۴۰ محاسبه شد و انتشار یافت.

آنگاه با تأسیس بانک مرکزی ایران در سال ۱۳۳۹ کارهای تحقیقاتی بانک ملی ایران هم به این بانک جدید منتقل شد و اداره بررسی‌های اقتصادی بانک مرکزی با چهل نفر کارمندان انتقالی از بانک ملی ایران، شروع به کار کرد. این اداره در ابتدا عهده‌دار چهار وظیفه اصلی زیر بود:

- ۱) محاسبه شاخص‌های عمده‌فروشی و شاخص‌های کالاها و خدمات مصرفی.
  - ۲) محاسبه موازنه پرداخت‌های بین‌المللی کشور.
  - ۳) محاسبه درآمد ملی کشور.
  - ۴) جمع‌آوری اطلاعات مختلف اقتصادی برای درج در مجله بانک مرکزی.
- اما با توجه به نیاز کشور، روز به روز دامنه

مطالعات و تحقیقات اقتصادی و آماری بانک مرکزی ایران وسعت یافت. به طوری که اداره کوچکی که در سال ۱۳۴۰ با چهل نفر شروع به کار کرده بود، طی ۱۵ سال به صورت یک واحد تحقیقاتی جدی مشتمل بر چهار اداره و با متجاوز از چهارصد نفر کارشناس به عنوان بزرگترین واحد تحقیقات اقتصادی کشور به

○ مؤسسه علوم بانکی از سال تحصیلی ۳۳-۱۳۴۲ رسماً کار خود را آغاز کرد و تا پایان سال ۱۳۴۸ حسیسماً ۲۲۹ نسیسفر فارغ‌التحصیل داشت.

فعالیت می‌پرداخت.

اهم فعالیت‌های اداره بررسی‌های اقتصادی شامل موارد زیر است:

- ۱) بررسی وضع پولی و بانکی کشور.
- ۲) بررسی وضع ارزی و بازرگانی خارجی.
- ۳) بررسی وضع مالی و سیاست‌های مالی دولت.
- ۴) مطالعه وضع بازار پول و سرمایه و بازرگانی داخلی.
- ۵) مطالعه در زمینه فعالیت‌های مختلف اقتصادی، به ویژه فعالیت بخش‌های کشاورزی، صنعت، ساختمان و نفت.
- ۶) بررسی مسایل اجتماعی و نیروی انسانی.

علاوه بر این و به طور کلی، بانک مرکزی با توجه به تحقیقات اقتصادی وسیع در راستای

○ اداره بررسی‌های اقتصادی بانک مرکزی طی ۱۵ سال از تأسیس خود، به صورت بزرگترین واحد تحقیقات اقتصادی کشور درآمد.

اجرای وظایف و مسوولیت‌های قانونی خویش در زمینه سیاست‌های پولی و اعتباری، و همچنین به منظور اندازه‌گیری رشد اقتصادی کشور، به سری‌های آماری متعددی نیاز دارد که همه آنها توسط سازمان‌ها و مؤسسات آماری کشور تهیه نمی‌شود. بدین جهت، موضوع جمع‌آوری و محاسبه نماگرهای آماری مورد نیاز و انجام تحقیقات آماری در یک واحد سازمانی مستقل به نام اداره آمار اقتصادی متمرکز شده است. این اداره، چه از طریق مراجعه به

سازمان‌های مسوول و جمع‌آوری اطلاعات ثبت شده یا انتشار یافته و چه از طریق بررسی‌های آماری و گردآوری اطلاعات به صورت مستقیم، آمارهای اقتصادی لازم را تهیه می‌کند. مهمترین آمارهایی که توسط اداره آمار اقتصادی تهیه می‌شود، به قرار زیر است:

۱) آمار قیمت‌ها، مشتمل بر شاخص‌های کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری ایران - شاخص‌های عمده‌فروشی - شاخص قیمت کالاها و واردات به کشور - شاخص هزینه‌های مسکن.

۲) بررسی بودجه خانوار.

۳) آمار فعالیت‌های صنعتی.

۴) آمار فعالیت‌های ساختمانی.

۵) آمار خدمات بخش خصوصی.

از سوی دیگر، حسابداری اقتصادی منمکن‌کننده وضع اقتصادی یک جامعه از طریق اندازه‌گیری فعالیت‌های اقتصادی است. بنابراین، محاسبه تولید، هزینه و درآمد ملی، محاسبه داده‌ها و ستانده‌های اقتصادی و اندازه‌گیری ضرایب آن برای آگاهی از روابط فنی میان فعالیت‌های اقتصادی و اندازه‌گیری جریان منابع مالی بین مؤسسات مالی و تولیدی کشور هم از وظایف مهمی است که به عهده اداره حساب‌های اقتصادی می‌باشد.

و اما آخرین واحدی که در این بخش مورد اشاره کلی قرار می‌گیرد، اداره مطالعات و سازمان‌های بین‌المللی است. در این مورد شایان ذکر است که اداره مزبور به عنوان مسوول آگاهی و مطالعه و اظهار نظر در مورد مسایل بین‌المللی مورد علاقه ایران اقدام می‌کند. از این نظر، وظایف اداره مطالعات و سازمان‌های بین‌المللی به دو گروه کلی، یعنی مسایل مربوط به سازمان‌های مالی و اقتصادی بین‌المللی و تحولات اقتصادی در سایر کشورها تقسیم شده است.

در پایان این بحث یادآوری می‌کند که نکات فوق‌الذکر تنها نقاط برجسته‌ای از نقش بانک مرکزی در تحقیقات اقتصادی و نشاندهنده گوشه‌هایی از فعالیت‌های واحدهای مزبور بوده و شرح تفصیلی این گونه امور محتاج فرصت دیگر است.

ادامه دارد

مأخذ: مجله کانون بانک‌ها/ سال‌های مختلف